

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Козак Л.С., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, lskozak1@gmail.com, orcid.org/0000-0003-3995-172X

Чкалова Т.О., Національний транспортний університет, Київ, Україна, chkalova-1994@ukr.net, orcid.org/0000-0003-1003-0484

PROBLEMS OF FINANCIAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE

Kozak L.S., Candidate of Sciences (Economics), National University of Transport, Kyiv, Ukraine, lskozak1@gmail.com, orcid.org/0000-0003-3995-172X

Chkalova T.O., National Transport University, Kyiv, Ukraine, chkalova-1994@ukr.net, orcid.org/0000-0003-1003-0484

ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСОВОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ

Козак Л.С., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина, lskozak1@gmail.com, orcid.org/0000-0003-3995-172X

Чкалова Т.О., Национальный транспортный университет, Киев, Украина, chkalova-1994@ukr.net, orcid.org/0000-0003-1003-0484

Постановка проблеми.

Українська держава перебуває на етапі зміни вектора економічного розвитку і оновлення управлінського механізму в контексті євроінтеграційного напрямку, що включає підтримку, прийняття і наближення до європейських стандартів економіко-соціального розвитку та реформатування бюджетної політики в напрямі посилення ролі місцевих бюджетів. Це вимагає нового погляду до поняття «бюджет розвитку» у складі бюджетної системи держави, що акцентує на потребі дослідження категорії «бюджет розвитку» та його роль в управлінні місцевими фінансами.

Аналіз досліджень і публікацій.

Дослідження на цю тематику проводили А.Н. Андронов, О.П. Кириленко, Ю.В. Кіндзерський, В.І. Кравченко, О.П. Крайник, С.О. Криниця, В.В. Кулешір, К.В. Павлюк, О.В. Пелехата, І.Г. Ткачук, О.П. Цюпа, І.Я. Чугунов, Л. М. Шаблиста та інші.

Постановка завдання.

Проаналізувати практичне значення бюджету розвитку, огляд стану нормативно-правового забезпечення його функціонування

Основний матеріал.

Місцеві бюджети відіграють важливу роль у забезпеченні економічного і соціального розвитку країни. Вони є основою фінансового забезпечення функцій держави, що здійснюються на рівні адміністративно-територіальних одиниць країни. Формування ресурсів місцевих бюджетів передбачає використання визначених законодавством та рішеннями місцевих органів влади джерел. Видатки місцевих бюджетів спрямовуються на забезпечення розвитку територіальних громад, стимулювання підприємницької діяльності, надання соціальних послуг населенню, вирішення економічних і соціальних проблем на територіальному та місцевому рівнях.

Одним із завдань, які стоять перед українською владою, є реорганізація бюджетної системи з метою забезпечення надання населенню якісних бюджетних послуг, які характеризуватимуться високою ефективністю.

Сьогодні ні в кого не викликає сумніву щодо необхідності проведення децентралізації, що, в кінцевому підсумку, має забезпечити формування самодостатніх територіальних громад, з фіскально спроможними бюджетами, достатніми повноваженнями органів місцевого самоврядування, високим рівнем фінансової незалежності.

Однак, не можна забувати, що, окрім зміни співвідношення державних і місцевих видатків, децентралізація має також забезпечити збалансування структури видатків на різні цілі. На сучасному етапі розвитку бюджетної системи України вона не забезпечує такого балансу, оскільки надзвичайно

висока частка видатків спрямовується на фінансування поточних потреб і занадто низька – для забезпечення капітальних видатків, що здійснюються з бюджету розвитку.

Під поняттям бюджетної децентралізації розуміють процес передачі повноважень (функцій, компетентності, відповідальності) від центральних органів влади до місцевих [1, с. 56].

В європейській правовій літературі зміст фіскальної децентралізації розкривають через такі три аспекти:

1) децентралізація видатків – надання місцевому самоврядуванню фінансових ресурсів на виконання завдань і функцій;

2) децентралізація доходів – закріплення за місцевим самоврядуванням переліку власних доходів, достатніх для належного й якісного виконання встановлених для відповідного рівня місцевого самоврядування завдань і функцій, та право самостійно встановлювати їх розміри;

3) процесуальна й організаційна самостійність – право самостійно, під відповідальність органів, посадових осіб місцевого самоврядування формувати, затверджувати, виконувати фінансові плани, кошториси, бюджети, забезпечувати звітність і контроль тощо [2, с. 155].

Дослідження праць зарубіжних та українських вчених щодо сутності та практики проведення фінансової децентралізації дало змогу узагальнити основні її переваги та ризики (рис. 1). Зазначено, що ризики виникають внаслідок необґрунтованого планування та практичного впровадження децентралізації. У зв'язку з цим зроблено висновок щодо необхідності більш чіткого та науково обґрунтованого планування послідовності впровадження реформи з метою більш повної реалізації її переваг та уникнення ризиків.

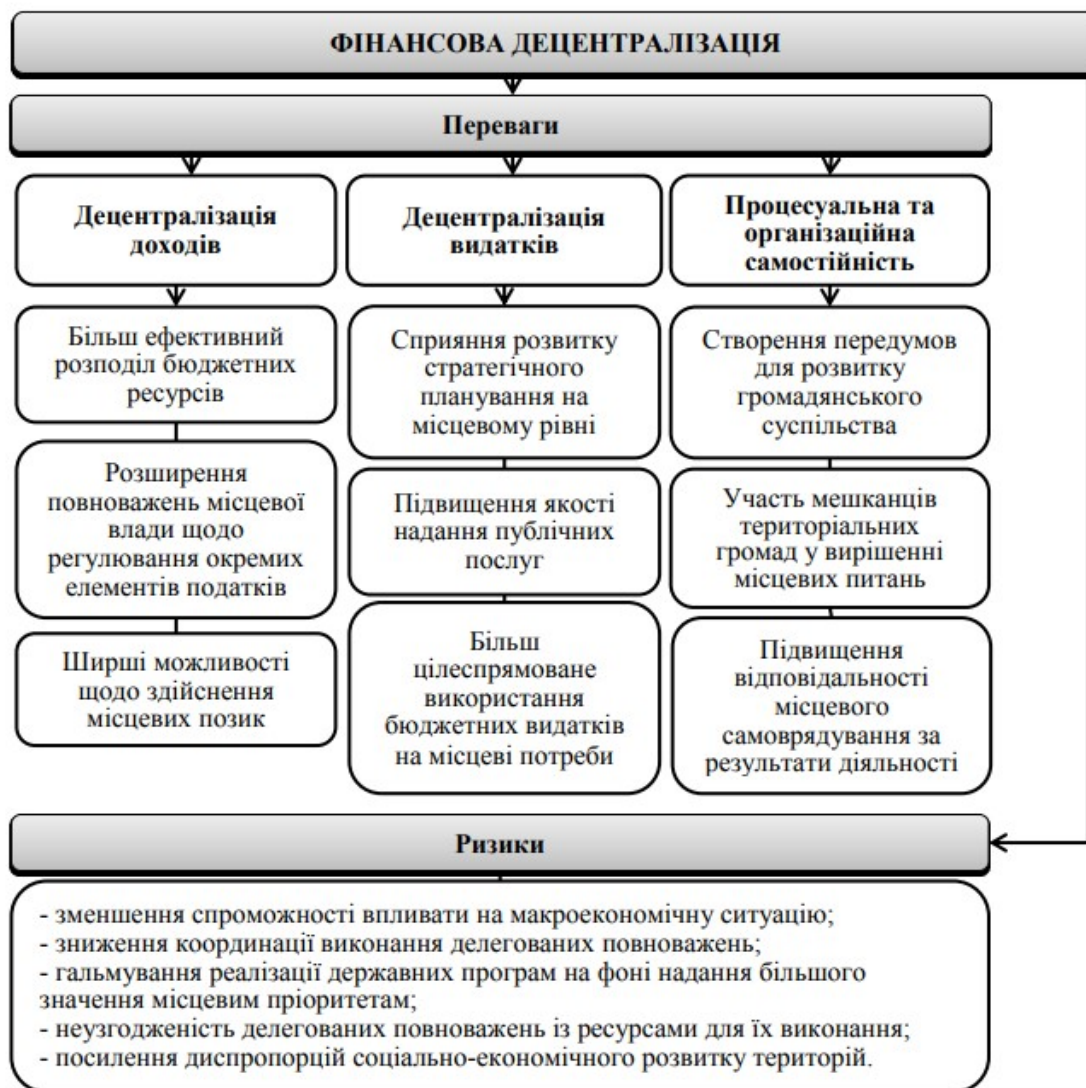

Рисунок 1 – Переваги та ризики фінансової децентралізації
Figure 1 – Benefits and risks of financial decentralization

Проведення інституційних реформ у бюджетній сфері передбачає:

- запровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів шляхом розширення їх дохідної бази, спрощення процедури надання місцевих гарантій, здійснення запозичень від міжнародних фінансових організацій, забезпечення бюджетної самостійності та фінансової незалежності;

- запровадження нового механізму бюджетного регулювання, а саме, систему збалансування усіх місцевих бюджетів замінено горизонтальним вирівнюванням податкоспроможності територій за двома податками (податком на прибуток приватних підприємств та податком на доходи фізичних осіб) залежно від рівня надходжень на одного жителя. Вирівнювання за іншими платежами не здійснюється, їх надходження в повному обсязі залишаються у розпорядженні місцевих органів влади, що є стимулом до залучення додаткових надходжень і розширення бази оподаткування;

- забезпечення окремих державних програм і комплексних заходів програмного характеру. Головними розпорядниками коштів визначено галузеві міністерства;

- започаткування переходу від триступеневої до двоступеневої бюджетної моделі та стимулювання громад до об'єднання шляхом надання таким громадам повноважень міст обласного значення та встановлення прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом.

У високорозвинутих країнах у практиці управління місцевими фінансами застосовується концепція двох бюджетів. Зокрема, більшість місцевих урядів США виділяє інвестиційний і поточний бюджети [3, с. 267]. Інвестиційний бюджет як поняття включає в себе ідентифікацію потреб в інвестиційному проекті, визначення пріоритетів і планування обсягів фінансування в середньостроковому періоді, аналіз фінансового потенціалу, прогнозування, розробку, оцінку інвестиційних проектів, а також аналіз можливих варіантів фінансування цих проектів [4, с. 124].

В Україні така концепція реалізується у формі бюджету розвитку. Вперше поняття «бюджет розвитку» було виділено економістом Пітером Ф. Друкером, який запропонував підходи щодо впровадження в бюджетний процес концепції двох бюджетів. Формування бюджету на базі цієї концепції передбачало розмежування бюджетних видатків на видатки споживання та розвитку як на етапі їх планування, так і на етапі фінансування. Перший – звичайний бюджет, кошторис поточних витрат, у якому відображені витрати на підтримку діяльності на існуючому рівні. Другий – спеціальний бюджет витрат майбутнього (перспективного) розвитку, відмінною рисою якого має бути стабільність «і в добрі, і в погані часи» [5, с. 185]. Науковець вказує на необхідність не лише розподіляти видатки, але й забезпечувати незалежність надходжень до двох компонентів.

Що ж стосується нормативно-правового забезпечення функціонування бюджету розвитку в Україні, то тут слід окремо розглянути як регламентується цей інститут закордоном і на міжнародному рівні, а також в національному законодавстві. В країнах європейської спільноти основою виділення інвестиційного бюджету є Європейська хартія місцевого самоврядування, в якій визначено, що «для цілей здійснення позик інвестиційного капіталу місцева влада мають доступ до національного ринку капіталу в межах закону» [6], тобто в цьому нормативному акті були закладені основи місцевих запозичень, надходження від яких є складовою бюджету розвитку.

Поняття бюджету розвитку було введено в українське законодавство у 1997 р. Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Так, у цьому Законі дається офіційне визначення бюджету розвитку, а саме: «бюджет розвитку – доходи і видатки місцевого бюджету, як і утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази» [7]. Кошти бюджету розвитку спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаних із інвестиційною діяльністю, здійсненням інших заходів щодо розширеного відтворення, а також на погашення місцевого боргу. Бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою їх спеціального фонду.

Однак у законодавстві ще певний час не існувало чіткого переліку доходів і видатків бюджету розвитку. Чіткий перелік доходів і видатків бюджету розвитку вперше було наведено у Бюджетному кодексі України від 21.06.2001 року.

З огляду нормативно-правового забезпечення бачимо, що розвиток «концепції двох бюджетів» в Україні знаходиться в зародковому стані. Хоч і в українському законодавстві існує поняття «бюджет розвитку», призначення м'якого є здійснення капітальних видатків, однак він

розглядається не як окремий бюджет, а як складова частина спеціального фонду місцевого бюджету. Це може призвести до неефективного та нецільового використання коштів бюджету розвитку. Крім того, це суперечить законодавчому визначенню спеціального фонду бюджету, адже відповідно до ст. 13 Бюджетного кодексу України на дходженнями спеціального фонду бюджету є доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування [8]. В той же час окремі доходи бюджету розвитку не мають певного конкретно визначеного цільового спрямування, оскільки можуть бути використані на будь-які видатки, що здійснюються з бюджету розвитку. Ще одним негативним моментом сучасного стану функціонування бюджету розвитку є зменшення його ресурсної бази. Так, надходження єдиного податку передано з бюджету розвитку до загального фонду, цим самим значно скорочено можливості щодо акумуляції фінансових ресурсів у бюджеті розвитку для здійснення передбачених законодавством видатків.

З огляду на виявлені недоліки сучасного стану функціонування бюджету розвитку, слід розглянути напрямки удосконалення цього інституту в Україні. Найбільш очевидним і перспективним джерелом мобілізації додаткових джерел, які є частиною власних доходів бюджету розвитку, можуть стати податкові надходження, що зараховуються до відповідного бюджету. На користь такого джерела можна навести кілька аргументів, які представлені нижче:

1) податкові надходження є основним бюджетоутворюючим дохідним джерелом, доходи від них складають понад 80% доходів місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів. В той же час серед доходів бюджету розвитку не представлено жодного виду податкових надходжень;

2) податкові надходження є найбільш стабільними і прогнозованими серед доходів місцевих бюджетів, вони справляються щорічно з наявної бази оподаткування;

3) зарахування до бюджету розвитку частини податкових надходжень сприяє усвідомленню мешканцями населеного пункту існування прямого зв'язку між сплачуваними податками та покращенням інфраструктури населеного пункту, реалізацією інвестиційних проектів, створенням нових об'єктів для населення.

Якщо говорити про конкретні податки, то, на нашу думку, до бюджетів розвитку має зараховуватись частина надходжень від податку на прибуток підприємств і податку на доходи фізичних осіб. Такий підхід є цілком обґрунтованим, зважаючи на те, що суб'єкт господарювання, який є платником податку, використовує ресурси певної території (у частині податку на прибуток – грошові ресурси, у частині податку на доходи фізичних осіб – трудові ресурси). Органи місцевого самоврядування розраховують на певну компенсацію у вигляді податкових надходжень до місцевих бюджетів, в тому числі й бюджету розвитку, ресурси якого спрямовуються на подальше покращення умов життєдіяльності населення.

Висновки. Бюджетна децентралізація є значним надбанням світової економічної теорії та практики. Процес децентралізації тісно пов'язаний із розширенням громадських свобод і демократизацією суспільства. Однак важливо, щоб запровадження децентралізації відбувалося не лише декларативно, а й на практиці. Як видно з проведеного аналізу, зміни, що, покликані забезпечити децентралізацію, поки що не приносять бажаного результату. Для того, щоб бюджет розвитку реально й ефективно функціонував, необхідно здійснити цілий комплекс заходів. Пріоритетним напрямком реформування бюджету розвитку, на нашу думку, є відокремлення планування, фінансування та моніторингу поточних видатків від видатків, що мають перспективний характер, шляхом запровадження такого механізму, який унеможливило або значно ускладнило переміщення коштів із видатків, що мають капітальний характер, на поточні видатки. Необхідно виокремити бюджет розвитку у самостійний бюджет із власним механізмом планування, фінансування і моніторингу виконання із закріпленими за ним доходами і витратами.

Ще одним перспективним джерелом доходів бюджету є зовнішні позикові ресурси, тобто запозичення у формі облігацій місцевої позики. При цьому важливо, щоб запозичення здійснювалися під конкретні проекти, а відсотки поверталися з доходів від цих проектів. Відповідно, термін запозичення перебуває в прямій залежності від терміну реалізації проекту. Додаткові перспективи такого джерела доходів забезпечуються тим, що місцева влада володіє унікальними можливостями для підвищення привабливості своїх боргових інструментів.

Зокрема, вона може звільнити тримача місцевих боргових цінних паперів від сплати деяких місцевих податків, що широко використовується у світовій практиці. Варто зауважити, що місцеві запозичення набудуть розвитку лише за умови розвинутого фінансового ринку, а також здобуття місцевими органами влади достатньої процедурної та фінансової самостійності для того, щоб позикодавці були впевнені в надійності такого способу вкладання своїх коштів. Проте навіть забезпечення достатніх доходів не дасть бажаного результату без формування надійної системи контролю. Основну увагу слід зосереджувати на контролі за цільовим спрямуванням коштів, а також на контролі за несуперечливістю проектів, які реалізують різні рівні влади, та за їх відповідністю стратегічним напрямкам розвитку регіону.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Василик О.Д. Бюджетна система України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Перощук З.І. Деякі правові питання бюджетів та їх складових елементів в умовах бюджетної децентралізації / З.І. Перощук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. «Юриспруденція». – Т. 1. – 2014. – № 11. – С. 154–157
3. Косаревич О. П. Бюджет розвитку місцевих бюджетів / О. П. Косаревич // Вісник Прикарпатського університету, 2008. – № 6. – С. 265–271. – (Серія «Економіка»)
4. Кулешір В. В. Диверсифікація джерел формування місцевих бюджетів розвитку / В. В. Кулешір // Вісник Дніпропетровського Університету, 2011. – № 5(3). – С. 124–132. – (Серія «Економіка»)
5. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке ; пер. с англ. Н. Макарова / П. Друкер. – М., Издат. «Вильямс», 2004. – 272 с.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування. Офіційний переклад. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 13.08.2018)
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 22.08.2018)
8. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page> (дата звернення: 22.08.2018)
9. Річна звітність про виконання бюджетів за 2016 рік. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=359194>
10. Річна звітність про виконання бюджетів за 2017 рік. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=400657>
11. Річна звітність про виконання бюджетів за 2018 рік. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik>

REFERENCES

1. Vasylyk, O.D. & Pavliuk, K.V. (2004). Biudzhetna systema Ukrainy [Budget system of Ukraine]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian]
2. Peroshchuk, Z.I. (2014). Deiaki pravovi pytannia biudzhativ ta yikh skladovykh elementiv v umovakh biudzhetnoi detsentralizatsii [Some legal issues of budgets and their components in terms of fiscal decentralization]. (Vol. 1). Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific journal of International humanitarian university, 11, 154–157 [in Ukrainian]
3. Kosarevych O. P. Biudzheth rozvytku mistsevykh biudzhativ [Development budget in local budgeting]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu (Serii «Ekonomika») – Herald of Pre-Carpathian University (Series ‘Economics’), 2008, No. 6, p. 265-271 [in Ukrainian]
4. Kuleshir VV Diversification of sources of formation of local development budgets / VV Kuleshir // Bulletin of the Dnipropetrovsk University, 2011. – № 5 (3). – P. 124–132. – (Economy Series)
5. Drucker P. F. Zadachi menedzhmenta v XXI veke [Management tasks in the 21st century]. Moscow: Viliams, 2004, 272 p. [in Russian]

6. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia. Ofitsiinyi pereklad [The European Charter of Local Self-Government. Official translation], from [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036) [in Ukrainian].

7. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-VR [On local self-government in Ukraine, Law of Ukraine of 21.05.1997, No. 280/97-VR], from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr> [in Ukrainian].

8. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI [The Budget Code of Ukraine. Law of Ukraine of 08.07.2010, No 2456-VI], from [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page) [in Ukrainian]

9. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. (2010, July, 8). Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>.

10. Biudzhet mista Ternopolia [Budget of Ternopil city]. Available at: http://www.rada.te.ua/normativniedokument/byudget_mista_ternop/35135.html.

11. Biudzhetnyi monitorynh: analiz vykonannia biudzhetu za 2014 rik / IBSED [Budget monitoring: analysis of budget execution 2014 / IBSER]. (2015). Available at: http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2014_monitoring_ukr.pdf

РЕФЕРАТ

Козак Л.С. Проблеми фінансової децентралізації в Україні / Л.С. Козак, Т.О. Чкалова // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2020. – Вип. 2 (47).

На сьогоднішній день Українська держава перебуває на етапі зміни вектора економічного розвитку і оновлення управлінського механізму в контексті євроінтеграційного напрямку, що включає підтримку, прийняття і наближення до європейських стандартів економіко-соціального розвитку та реформатування бюджетної політики в напрямі посилення ролі місцевих бюджетів. Це вимагає нового погляду до поняття «бюджет розвитку» у складі бюджетної системи держави, що акцентує на потребі дослідження категорії «бюджет розвитку» та його роль в управлінні місцевими фінансами.

Об'єкт дослідження – формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Мета дослідження є дослідження шляхів соціально-економічного розвитку регіонів України.

Метод дослідження – метод аналізу, аналогії та метод порівнянь

КЛЮЧОВІ СЛОВА: МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ, ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ВИДАТКИ, БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ

ABSTRACT

Kozak L.S., Chkalova T.O. Problems of financial decentralization in Ukraine. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2020. – Issue 2 (47).

To date, the Ukrainian state is in the process of changing the vector of economic development and updating the governance mechanism in the context of the European integration trend, which includes supporting, adopting and approximating to European standards of economic and social development and reforming budgetary policy in the direction of strengthening the role of local budgets. This requires a new look at the concept of «development budget» within the state's budget system, which emphasizes the need to research the category «development budget» and its role in managing local finances.

The object of the study is the formation of local budgets in the context of decentralization.

The purpose of the study is to study the ways of socio-economic development of Ukrainian regions.

The research method is the method of analysis, analogy and method of comparisons

KEYWORDS: LOCAL BUDGETS, DECENTRALIZATION, EXPENDITURE, DEVELOPMENT BUDGET

РЕФЕРАТ

Козак Л.С. Проблемы финансовой децентрализации в Украине / Л.С. Козак, Т.А. Чкалова // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К.: НТУ, 2020. – Вып. 2 (47).

На сегодняшний день украинское государство находится на этапе изменения вектора экономического развития и обновления управленческого механизма в контексте евроинтеграционного направления, включая поддержку, принятие и приближения к европейским стандартам экономико-социального развития и реформирование бюджетной политики в направлении усиления роли местных бюджетов. Это требует нового взгляда к понятию «бюджет развития» в составе бюджетной системы государства, подчеркивает необходимость исследования категории «бюджет развития» и его роль в управлении местными финансами.

Объект исследования – формирование местных бюджетов в условиях децентрализации.

Цель исследования является исследование путей социально-экономического развития регионов Украины.

Метод исследования – метод анализа, аналогии и метод сравнений

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: местные бюджеты, децентрализации, РАСХОДЫ, БЮДЖЕТ РАЗВИТИЯ

АВТОРИ:

Козак Людмила Степанівна, кандидат економічних наук, доцент Національний транспортний університет, доцент кафедри економіки, e-mail: lskozak1@gmail.com, тел. +380675009448, Україна, 01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, к.313

Чкалова Тамара Олександрівна, Національний транспортний університет, e-mail: chkalova-1994@ukr.net, тел. +380967540832, Україна, 01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, к.313

AUTHORS:

Kozak Liudmyla S., Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor National Transport University, Assistant Professor, Department of Economics, e-mail: lskozak1@gmail.com, tel. +380675009448, Ukraine, 01010, Kyiv, str. M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, k.313

Chkalova Tamara, National Transport University, e-mail: chkalova-1994@ukr.net, tel. +380967540832, Ukraine, 01010, Kyiv, str. M. Omelyanovich-Pavlenko, 1, k.313

АВТОРЫ:

Козак Людмила Степановна, кандидат экономических наук, доцент Национального транспортного университета, доцент кафедры экономики, e-mail: lskozak1@gmail.com, тел. +380675009448, Украина, 01010, г. Киев, ул. М. Омеляновича-Павленко, 1, к.313

Чкалова Тамара Александровна, Национальный университет транспорта, e-mail: chkalova-1994@ukr.net, тел. +380967540832, Украина, 01010, г. Киев, ул. М. Омелянович-Павленко, 1, к.313

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондар Н.М., доктор економічних наук, професор кафедри економіки Національного транспортного університету, Київ, Україна.

Бондаренко Є.В., доктор економічних наук, професор, директор ЗАТ "УКРАКАДЕМІНВЕСТБУД" Київ, Україна.

REVIEWER:

Bondar N.M., Doctor of Economics, Professor, Department of Economics, National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Bondarenko E.V., Doctor of Economics, Professor, Director of CJSC "UKRAKADEMINVESTBUD" Kiev, Ukraine.